

Marius Victorinus, *Adversus Arium Ib*

(= *Adversus Arium I*, 48-64)

(vyd. P. Henry, Sources Chrétiennes 68, Paris 1960, str. 338-386)

přeložil V. Němec

⟨MARIi VICTORINI VIRI CLARISSIMI
QUOD TRINITAS OMOOYCIOC SIT⟩

[ADVERSUS ARIUM LIBRI PRIMI ⟨PARS ALTERA⟩]

...

Jedno bez jsoucnosti - z hlediska negativní theologie

49. ... Především, co vpravdě jest, bylo Jedno či Monas či Jedno samo, Jedno, dříve než mu náleželo bytí. Jako Jedno totiž musíme nazývat a chápat to, co nepřipouští žádnou představu různosti, Jedno jediné, Jedno jednoduché, přičemž i jméno Jedno je ústupkem <naší potřebě jména>, Jedno před veškerou existencí, před veškerou existencialitou a zejména přede vším, co stojí níže, před samotným jsoucнем; neboť je to Jedno, které předchází jsoucnu; Jedno tedy předchází veškeré jsoucnosti, substanci, subsistenci a všemu, co je ještě mocnější; je to Jedno bez existence, bez substance, bez myšlení/intelektu – neboť je převyšuje – nezměrné, neviditelné, naprosto nerozlišitelné pro vše ostatní: jak pro vše, co je v něm, tak pro vše, co následuje po něm, i pro to, co je z něj; je rozlišitelné a vymezené pouze samo pro sebe, a sice na základě své vlastní existence a nikoli na základě aktu, takže jeho soudržnost a sebepoznání nejsou něčím od něho odlišným. Toto Jedno je zcela nedělitelné, bez podoby, bez kvality, aniž by však bylo jeho kvalitou, že je prosté kvality a že je bez kvality; Jedno bez barvy, bez vidu, bez formy, postrádající každé formu, není ani forma sama, která všemu dává formu. Toto Jedno je první příčina všeho jsoucnu – jak obecného, tak jednotlivého –, princip, který předchází všem principům, myšlení/intelekt, které předchází veškerému myšlení/intelektu, síla všech mohutností, je pohyblivější než sám pohyb,

49. ... Ante omnia quae vere sunt unum fuit, sive unalitas, sive ipsum unum, antequam sit ei esse, unum. Illud enim unum oportet dicere et intellegere quod nullam imaginationem alteritatis habet, unum solum, unum simplex, unum per concessionem, unum ante omnem existentiam, ante omnem existentialitatem et maxime ante omnia inferiora, ante ipsum ov; hoc enim unum ante ov; ante omnem igitur essentitatem, substantiam, subsistentiam et adhuc omnia quae potentiora; unum sine existentia, sine substantia, sine intellegentia – supra enim haec – inmensum, invisibile, indiscernibile universaliter omni alteri et his quae in ipso et his quae post ipsum, etiam quae ex ipso, soli autem sibi et discernibile et definitum, ipsa sua existentia, non actu[m], ut non quiddam alterum sit ab ipso consistentia et cognoscentia sui, inpartile undique, sine figura, sine qualitate neque inqualitate sine qualitate quale, sine colore, sine specie, sine forma, omnibus formis carens, neque quod sit ipsa forma qua formantur omnia; et universalium et partilium omnium quae sunt prima causa, omnium parcipiorum praeprincipium, omnium intellegentiarum praeintellegentia, omnium potentiarum fortitudo, ipsa motione celebrior,

klidnější než sám klid – neboť je klidem skrze nevýslovný pohyb a nade vše vyvýšeným pohybem skrze nevýslovný klid – je hustší než veškeré kontinuum, vzdálenější než veškerá distance, vymezenější než každé těleso, větší než veškerá velikost, čistší než vše netělesné, prostupnější než veškeré myšlení/intelekt i těleso, ze všeho nejmocnější, potence potenci, obecnější než veškerý druh a rod, univerzální pravé jsoucno, je samo vším, co vpravdě jest, je větší než veškerý celek – tělesný i netělesný –, ve větší míře částí než každá část, skrze svou nevýslovnou potenci existuje čirým způsobem jakožto vše, co vpravdě jest.

Jedno bez jsoucnosti - z hlediska afirmativní teologie

50. Toto je Bůh, toto je Otec, preexistující myšlení/intelekt před myšlením/intelektem, a preexistence, která uchovává samu sebe a svou blaženost nehybným pohybem, a proto je dokonalý nad dokonalými, aniž by potřeboval cokoli jiného, duch trojmocný ve své jednotě, dokonalý a nad duchem: nevydává totiž žádný dech, a přece je duchem ve svém bytí, duch vdechující svůj dech do sebe samého, aby byl duchem, protože je duchem neoddělitelným od sebe samého, sám sobě místem i jeho obyvatelem, setrvávající v sobě samém, jediný v jediném, existující všude a nikde, ten, který je jeden svou jednoduchostí, a přece v sobě sjednocuje tři mohutnosti, veškerou existenci, veškerý život a blaženost, ale tyto všechny jsou Jedno a jednoduché Jedno a mohutnost života a blaženosti jsou obsaženy v převládající mohutnosti bytí, tj. existence: neboť tím, že mohutnost, která je mohutností existence, je a existuje, je zároveň mohutností života a blaženosti, sama skrze sebe ideou i logem sebe samé, a své žití a konání má na způsob nejsoucí existence, je nerozlišitelným sjednocením ducha se sebou samým, božstvím, substancialitou, blažeností,

ipso statu stabilior – motione enim ineloquibili status est, statu autem ineffabili superrelativa motio est – continuatione omni densior, distantia universa altior, definitior universo corpore et maius omni magnitudine, omni incorporali purius, omni intellegentia et corpore penetrabilius, omnium potentissimum, potentia potentiarum, omni genere, omni specie magis totum, vere óv totum, vere quae sunt omnia ipsum exsistens, omni toto maius, corporali et incorporali, omni parte magis pars, inenarrabili potentia pure exsistens omnia quae vere sunt.

50. Hic est deus, hic pater, praeintellegentia paeesistens et praeesxsistentia beatitudinem suam et immobili motione semet ipsum custodiens, et propter istud, non indigens aliorum, perfectus super perfectos, tripotens in unalitate spiritus, perfectus et supra spiritum: non enim spirat, sed tantum spiritus est in eo quod est ei esse, spiritus spirans in semet ipsum ut sit spiritus, quoniam est spiritus inseparabilis a semet ipso, ipse sibi et locus et habitator, in semet ipso manens, solus in solo, ubique existens et nusquam, simplicitate unus qui sit, tres potentias cuniens, exsistentiam omnem, vitam omnem et beatitudinem, sed ista omnia et unum et simplex unum et maxime in potentia eius quod est esse, hoc est exsistentiae, potentia vitae et beatitudinis: quo enim est et exsistit, potentia quae sit exsistentiae, hoc potentia est et vitae et beatitudinis, ipsa per semet ipsam et idea et λόγος sui ipsius, et vivere et agere habens secundum ipsam suimet ipsius in-existentem existentiam, indiscernibilis spiritus cunitio, divinitas, substantialitas, beatitudo,

intelektualitou, vitalitou a dobrotou, je veskrze vším všemi způsoby, čistě nezrozené, před-jsoucí (προόν), jednota veškerého sjednocení, která sama nevzniká sjednocením.

Jsoucí Jedno

Zatímco tedy existovalo toto Jedno, vyskočilo <z něj jiné> Jedno, Jedno Jedno, Jedno v substanti, Jedno v pohybu, i pohyb je totiž existencí/jsoucností, protože i existence/jsoucnost je pohybem. Toto Jedno je tedy Jedno spjaté s existencí/jsoucností, a nikoli jako Otec Jedno bez existence/jsoucnosti, které je v potenci Jedno spjaté s existencí/jsoucností. Neboť potence již má, a to ve vyšší míře, bytí, které jí bude náležet, až bude v aktu – po pravdě řečeno je nemá, nýbrž jím sama jest. Neboť potence, díky níž dochází k aktualizaci aktu, je bez obtíží vším, a to vskutku v každém ohledu, a k tomu, aby byla vším, nic nepotřebuje. Potence, z jejíž moci koná akt, který se z ní zrodil, totiž sama koná ve svém aktu. Proto obojí tvoří jednotu.

Život, myšlení

51. Ale toto Jedno, o kterém říkáme, že je Jedno Jedno, je život, který je nekonečným pohybem, tvůrce <všeho> jiného, ať už toho, co vpravdě jest, či toho, co jest, je Logos (λόγος) se zřetelem k bytí všeho, co jest, pohybuje se sám ze sebe, je vždy v pohybu, má pohyb v sobě samém, spíše však je sám pohybem. V tomto smyslu totiž Písmo svaté říká, že mu bylo dáno od Boha Otce, aby být „v něm“ znamenalo být „život“ (J 5,26). Toto je Syn, Logos (λόγος), který je „u Boha“, ten, „skrže něhož bylo vše učiněno“ (J 1,1-3); toto je Syn, veškeré synovství veškerého otcovství, který je Synem stále a od věčnosti, ale tímto Synem

intellegentialitas, vitalitas, optimitas et universaliter omnimodis omnia, pure ingenitum, προόν, unalitas counitionis nulla counitione.

Isto igitur uno exsistente, unum proexsiluit, unum unum, in substantia unum, in motu unum, et motus enim exsistentia, quoniam et exsistentia motus. Isud igitur unum exsistentialiter unum, sed non ut pater inexistentialiter unum qui est secundum potentiam exsistentialiter unum. Habet enim potentia et magis habet quod ei futurum est secundum operationem esse et secundum veritatem non habet, sed est, quoniam potentia, [qua] actio actuosa fit, omnia est sine molestia et vere omnimodis, non egens quae sit, ad hoc ut sint omnia, potentia etenim, qua potens nata actio agit, agens ipsa. Unalitas igitur ista.

51. Sed unum istud quod esse dicimus unum unum, vita est, quae sit motio infinita, effectrix aliorum, vel eorum quae vere sunt, vel eorum quae sunt, exsistens λόγος ad id quod est esse quae sunt omnia, a se semet movens, semper in motu, in semet ipsa habens motum, magis autem ipsa motus est; sic enim scriptura divina dicit quod dedit ipsi pater deus *in ipsa* esse vitam esse. Iste filius est, λόγος qui est *ad deum*, iste *per quem facta sunt omnia*, iste filius et filietas tota paternitatis totius, semper qui sit et filius et ex aeterno, filius autem

je skrze pohyb, který pohybuje sám sebe. Když totiž tato potence a jakoby nehybná preexistence, která nebyla v pohybu, nakolik byla potencí, vyšla, <objevil se> tento pohyb, nikde nedocházel klidu a povstával ze sebe samého a spěchal do všech druhů <pohybu> všeho druhu, neboť je to nekonečný život, který se při svém oživujícím působení jakoby ukázal vně. Tak se tedy nutně zrodil život. Život je však Syn, život je pohyb, život je existence/jsoucnost, která vychází ze živoucí preexistence/před-jsoucnosti, když je konstituováno a stává se zjevným vše univerzální, čím je Otec v potenci, takže se z myšlení toho, co vpravdě jest, stalo zjevným myšlení/intelekt před myšlením/intelektem. Tato existence/jsoucnost vši existence/jsoucnosti je tedy život, a nakolik je život pohybem, přijal jakoby ženskou potenci, protože toužil oživit. Ale protože – jak bylo ukázáno – je tento pohyb, jakkoli je jedním pohybem, zároveň životem i moudrostí, nabyt život při svém návratu k Otci mužské přirozenosti tím, že se změnil v moudrost, či lépe řečeno: tím, že se obrátil k Otcově existenci, či ještě lépe: tím, že svým zpětným pohybem vplynul zpět do Otcovy potence a Otec jej obdařil mužskou přirozeností. Život je totiž sestup a moudrost je výstup. I moudrost je ale Duch; oba jsou tedy také Duch, jakožto dva v jednom. Protože život nejprve existoval jako prvotní existence, bylo nutné, aby Boží Syn vešel do panenské potence a stal se mužem díky tomu, že byl přiveden na svět jako muž pannou. Neboť v prvním pohybu – prvním pohybem míním pohyb vcházející do zjevnosti – se život nejprve jakoby oddělil od Otcovy potence a veden svou přirozenou touhou oživit vystoupil svým vlastním pohybem navenek, aniž by však přestal být uvnitř. Tento pohyb života se vzápětí obrátil sám k sobě a v tomto stavu obrácení k sobě vešel do existence, kterou má u Otce, a nabyt tak mužské přirozenosti. Když život takto dosáhl vrcholu své všemohoucí moci, stal se dokonalým Duchem tím,

a semet mota motione; potentia enim progrediente et veluti immobili praeexsistentia et non mota iuxta quod potentia fuit, ista motio nusquam requiescens et a semet ipsa exsurgens et in omnigenus motus festinans, quippe vita quae sit infinita, et ipsa in vivificatione veluti foris apparuit. Necessario igitur vita nata est. Vita autem filius, vita motio, a vitali praeexsistentia vita exsistentia, in constitutione<m> et apparentia<m> omnium totorum, quae iuxta potentiam pater est, ut ab eorum quae vere sunt intellegentia praeintellegentia appareret. Ista igitur exsistentia totius exsistentiae est vita, et iuxta quod vita motus, quasi femineam sortita est potentiam, hoc quod concupivit vivificare. Sed quoniam, sicut demonstratum, ista motio, una cum sit, et vita est et sapientia, vita conversa in sapientiam et magis in exsistentiam patriciam, magis autem retro motae motionis, in patricam potentiam, et ab ipso vi[r]ificata, vita recurrens in patrem vir effecta est. Descensio enim vita, ascensio sapientia. Spiritus autem et ista, spiritus igitur utraque, in uno duo. Et sicut exsistente vita prima exsistentia necessitas fuit in virginalem potentiam subintrare et masculari virginis partu virum generari filium dei – in prima enim motione, primam dico in apparentiam venientem, veluti defecit a potentia patris et, in cupiditate insita ad vivefaciendum, intus quidem exsistens vita, motione autem foris exsistens, in semet ipsam recurrit, rursus in semet ipsam conversa, venit in suam patricam exsistentiam, vir effecta et, perfecta in omnipotentem virtutem, effectus est perfectus spiritus,

že svůj původní sklon obrátil vzhůru, tj. dovnitř. Stejná poslušnost měla být uchována v dění, jež představuje jakýsi typos: když byl Duch v těle, tj. v Synu <Ježíši> Kristu, musel podstoupit jakoby umenšení a narodit se z panny, a v tomto stavu jakéhosi umenšení se pak opět díky Otcově síle, tj. díky své ve větší míře božské a prvotní existenci, pozvednout, být obnoven a navrátit se k Otci, tj. k existenci a moci Otce.

52. Rád bych řekl ještě něco více o tom, jak se tyto věci mají, aby se naše záležitost objasnila co nejobširnějším výkladem. Uvažujme následujícím způsobem: Bůh je potencií oněch tří potencií, existence, života, blaženosti, to jest bytí, žití, myšlení. Je však zřejmé, že v jednom každém z nich jsou <všechny> tři. Je také zřejmé, že bytí je primární, a nakolik je bytím, natolik je i žitím a myšlením, a to bez jakéhokoli sjednocení, ale jednoduchým způsobem jakožto jednoduchost, jak bylo ukázáno. Také je zřejmé, že takovéto bytí je Bůh, jak bylo ukázáno: potence, která má moc všemu poskytovat bytí, aniž by ho dávala ze samotného bytí, jako účast na samotném Otci, a která spočívá v tom, že je stvořitelskou potencií vlastního bytí každé jednotlivé věci, při tom jí ale jako prostředník slouží Logos (λόγος), to jest život, který všemu poskytuje žití. A právě tehdy má něco, co přijímá bytí, samostatnou existenci, nakolik přijímat bytí znamená přijímat život. Jestliže tedy Boží bytí poskytuje všemu bytí, nikoli ovšem tak, že by je dávalo ze svého vlastního bytí, ale jako prostředník mu slouží ten, který je životem, přičemž ten, který je životem, je sám obsažen v Božím bytí, pak je obojí jedno a totéž. Zatímco Otcovo bytí spočívalo v klidu, bytí života, uchovávajíc si totožnost s Otcovým bytím tím, že jest, bylo uvedeno do pohybu svou vlastní potencií závisejíc na Otcově potenci.

nutu in superiora converso, hoc est intro – sic secundum typum oportuit ordinem esse et cum est in corpore spiritus, hoc est filio Christo, et quasi diminutionem pati et a virgine nasci et in ipsa veluti diminutione sua patrica virtute, hoc est exsistentia diviniore et prima, resurgere et renovari et reverti in patrem, hoc est in exsistentiam et potentiam patricam.

52. Quomodo istud est, adhuc audeo dicere, ut nostra incidentia plurima expositione manifesta sit. Ponamus intellegentiam secundum istum modum. Deus potentia est instarum trium potentiarum, exsistentiae, vitae, beatitudinis, hoc est eius quod est esse, quod vivere, quod intellegere. Quod autem in unoquoque istorum tria manifestum. Et quod est esse primum, et secundum quod est esse, secundum ipsum, vivere et intellegere, sine ulla unitione, sed simpliciter simplicitas, et isud manifestum, sicuti demonstratum. Istud et tale quod est esse deum esse manifeste, sicuti demonstratum; potentia potens praestandi quod est esse omnibus, non ab eo quod est esse ut partem dans et paternam, et effectrice potentia unicuique quod est esse ei proprium consistens, hoc autem per ministrantem λόγος, hoc est per vitam, quae omnibus praestat vivere. Et tunc substitit aliquid accipiens quod est esse, secundum quod est vitam accipere. Si igitur esse dei non ab eo quod sibi esse omnibus praestat, sed ministrante hoc quod est vitam esse, ipsum autem vitam esse in eo est quod est dei esse, unum et idem est: quiescente quod est esse patricum, eo quod est, esse vitae secundum identitatem motum est ex sua potentia, a patrica potentia dependens.

Protože veškerá potence je přirozenou vůlí, chtěl život pohybovat sám sebou, a tak byl pohybem, který tkví v jeho substanti, pozdvižen k tomu, čím jest, způsobem prostým jakékoli trpnosti. Je totiž přirozenou vůlí, nikoli trpností. Nakolik je totiž Boží bytí, v němž je potence existencí, Otcovou substancialitou co do potence, natolik je samo bytí i životem. Jestliže tedy život uvedl sám sebe do pohybu a jestliže pohyb je vůlí, pak tento pohyb a vůle byly pohybem a vůlí Otce, protože život je potencí Otce. Je-li však život co do svého vlastního bytí pohybem, má život svůj vlastní pohyb. Protože je ale pohyb unášen od jednoho k druhému, pohybuje se potence, přirozenost a vůle života jakoby od toho, co je uvnitř, ven, a především v tom spočívá jeho vlastní existence. Z tohoto důvodu se říká, že je zábleskem, vyjitím či zjevením nade vše vyvýšeného ducha, tvůrcem oživujícím celé jsoucí universum. Nakolik je sám život pohybem života existujícího uvnitř, je život, nakolik je pohybem, potomkem Otcova bytí. Protože však pohyb, nakolik je pohybem, vyšel ven, aniž by se jakkoli vzdálil od toho, co je uvnitř – stejně jako smyslové vnímání, které přijímá původní a univerzální potenci od mysli (νοῦς), je co do pohybu zároveň uvnitř i vně (neboť νοῦς je pohyb) –, tak i život, nakolik je pohybem, se stal Synem, zjevným pohybem pocházejícím z otcovského pohybu, který je skrytý a který je co do své primární potence existencí. Život opět, nakolik je pohybem vycházejícím z otcovského pohybu, je zároveň uvnitř i vně. Život je totiž pohyb. Život je tudíž uvnitř i vně. Bůh tedy žije, i život sám žije. Bůh je tedy život, stejně jako život <sám>. Tito dva jsou tedy jedno a v jednom každém je ten druhý i on sám. V Synu je tedy Otec a v Otci Syn.

Et quoniam omnis potentia naturalis est voluntas, voluit vita movere semet ipsam, insita iuxta substantiam motione impassibiliter erecta in id quod est. Naturalis enim voluntas non passio. Secundum hoc igitur quod est esse dei, in quo potentia exsistentia est, substantialitas patrica, secundum potentiam, secundum istud esse ipsum, et vita est. Si ergo movit vita semet ipsam, motio autem voluntas, patrica ergo motio et patrica voluntas, quoniam patrica potentia vita. Sed si secundum quod est esse vita motio est, propria ergo motio vitae est. Sed quoniam motio aliunde ad aliud fertur, veluti ab eo quod est intus foras quod vitae et potentia est et natura et voluntas et maxime istud exsistentia ipsius, ideo effulgentia dicitur esse vel progressio aut elevati spiritus manifestatio, operatrix in vivefaciendum id quod omne totum est essentitatis. Intus igitur exsistentis vitae, iuxta quod est motionem esse ipsam vitam, proles eius quod est patrem esse vita est, secundum quod motio est. Sed quoniam motio, iuxta quod motio est, nullam elationem habens ab eo quod est intus, progressa foris est, sicuti sensus, ab eo qui vovς est, potentiam fontanam et universalem accipiens, iuxta motionem et intus et foris est – motio enim vovς est – sic et vita, iuxta quod motio est, filius est factus, manifesta motio a motione patrica, quoad in occulto est, quae secundum primam potentiam exsistentia est. Rursus vita, secundum quod motio est procedens a patrica motione, et intus et foris est. Sed enim vita motio est. Vita igitur et intus et foris est. Vivit igitur deus, vivit ipsa vita. Vita ergo et deus et vita. Unum igitur ista duo et in unoquoque et alterum et idem. In filio igitur pater et in patre filius.

Bytí a forma

53. Sama pravda tedy prohlašuje, že jsou totožní co do substance (ὁμοούσια), protože jejich různost je sjednocena jejich totožností. A opět <je možno říci>: Jestliže Otec je životem a Syn je životem – protože Syn jakožto život je uvnitř i vně, nakolik je pohybem –, žije Bůh a žije i Syn a tím, že Syn existuje všude, žije všechno, co je vně. A protože Otec je v Synu, je i Otec všude. A protože Otec je v Synu, lze opět také říci: když uvidíte a poznáte Syna, uvidíte a poznáte Otce. „Jestliže někdo vidí mne, vidí Otce“ (J 14,19). Proto totiž bylo řečeno, že Syn je „formou“ Otce (Fp 2, 6). Forma však zde není pochopena jako vnější forma, která se nachází vně substance, ani jako forma utvářející nás, tj. tvářnost, která je připojena k substanci, ale tato forma je jakousi samostatně existující substancí, v níž se vyjevuje a ukazuje to, co je v jiném skryté a zahalené. Bůh je totiž jakoby něco zahaleného. Neboť „nikdo nevidí Boha“ (J 1,18). Syn je tedy forma, v níž lze vidět Boha. Je-li totiž Bůh existencí, potencí, substancí, pohybem a životem ve skrytosti, je Bůh tak říkajíc bez formy. Jestliže tudíž existuje zjevný život a tento život je zjevný jakožto potence pohybu, život jakožto pohyb ve skrytosti je poznáván, ohlašován a viděn ve zjevnosti, v existujícím/jsoucím pohybu. Navíc, je-li Otec bytím a Syn životem, pak se bytí vyjevuje v životě, protože bytí není možné uchopit – toto bytí totiž zůstává ve skrytosti – a protože život, nakolik je životem, je také tímto bytím. Život je tedy formou bytí. Ale bytí je Bůh Otec, zatímco Syn je život. Z toho plyne, že Syn, život Otce, je „Boží forma“ (Fp 2,6), v níž je nahlížena potence Otce. ...

...

53. Exclamat igitur veritas, quod ὁμοούσια ista, secundum identitatem cuncta alteritate. Rursus si pater vita et filius vita, quoniam filius, vita cum sit, secundum quod motus est, et intus et foris est, vivit deus, vivit filius, et foris vivunt omnia, ubique filio existente. Et quoniam in filio pater, ubique et pater. Rursus item, quoniam in filio pater, cum videritis filium et intellexeritis, videbitis et intellegentis patrem. *Si quis me vidit, vidit et patrem*. Propter hoc enim dictum est, quoniam filius *forma* est patris. Non autem nunc forma foris extra substantiam intellegitur, neque ut in nobis adiacens substantiae facies sed substantia quaedam subsistens, in qua apparet et demonstratur, quod occultatum et velatum est in alio. Deus autem ut velatum quiddam est. *Nemo enim videt deum*. Forma igitur filius, in qua videtur deus. Si enim exsistentia deus, potentia, substantia, motus et vita in occulto, deus velut sine forma. Ergo si manifesta vita et manifesta iuxta motus potentiam, vita iuxta motum in occulto, in apparentia in exsistente motione intellegitur, pronuntiatur, videtur. Adhuc si quod est esse pater, quod autem vita filius, cum sit impossibile id quod est esse comprehendere – in occulto enim illud esse – vita autem, iuxta quod vita est, iam et illud est esse, in vita igitur apparet, quod est esse. Forma igitur vita eius quod est esse. Sed enim pater deus quod est esse, filius autem vita. Filius ergo, vita patris, *dei forma* est, in qua speculatur potentia patrica. ...

...

Otec, Syn a Duch sdílejí touž substancí

54. ... Především <je třeba říci>, že Otec a Syn jsou totéž a že Syn a Duch svatý jsou totéž. Existence a život jsou tedy totéž. Tudíž existence a blaženost jsou totéž. A opět <lze říci>, že bytí a život jsou totéž a že život a myšlení/intelekt jsou totéž. Tudíž i bytí a myšlení/intelekt jsou totéž. V předcházející knize a na jiných místech o nich bylo řečeno, že v jednom <každém z nich> jsou <všechny> tři, a proto jsou <všichni> tři totéž. Jméno, jímž je jednomu každému z nich přiřčena jeho potence, se tedy o <všech> třech vypovídá synonymně (συνώνυμα ἅρα τὰ τρία). Neboť bytí je zároveň životem i myšlením/intelektem. Stejně tak se vztahuje každý z nich k těm druhým. <Všichni tři> jsou tedy totéž, totéž a synonyma (συνώνυμα). Jsou tedy téhož rodu a téže substance. Ale není mezi nimi patrná jakási různost? Zajisté ano, a proto jsou totéž, nikoli „to samé“. Určité <skutečnosti> totiž jsou jiné a jako jiné je nahlížíme podle toho, zda jsou skrze svou potenci ve skrytosti či zda jsou zjevné. Tím, že existují v téže potenci, sdílejí spolu potenci a mají stejnou substancí. Pouze těmito <skutečnostem> je vlastní, že jsou jedno a totéž, zatímco jiným, které z nich pocházejí, je vlastní, že jsou různé a totéž v totožnosti...

...

56. ... Jsou-li tedy tyto <všichni> Bůh, pak <všichni> tři existují zároveň. Protože však dva <tj. Bůh a Logos> jsou jedno, existují všichni zároveň ve sjednocení, nakolik v Otci zároveň existuje život, v němž je i Duch svatý, na způsob existence. Tito tři totiž byli a vždy jsou jedno. Je-li tedy Syn, věčný život, vyzařováním života předcházejícího věčnost a je-li život dokonalé poznání a věčný život – neboť je dokonalý jen tehdy, jestliže poznal, kdo je a komu náleží, protože sice má svůj původ v sobě samém,

54. ... Primum pater et filius idem, filius autem et sanctus spiritus idem. Exsistentia igitur et vita idem. Ergo exsistentia et beatitudo idem. Rursus esse et vita[m] idem. Et vita et intellegere idem. Esse igitur et intellegere idem. Dictum de istis est in libro qui ante istum est et in aliis, quoniam in uno tria et idcirco eadem tria: συνώνυμα ἅρα τὰ τρία secundum nomen quo obtinet unumquidque istorum potentiam suam. Etenim quod est esse et vita et intellegentia est. Sic et aliud ad alia. Eadem igitur et συνώνυμα eadem. Congenerata igitur et consubstantialia ista. Sed quasi apparet alteritas quaedam in istis? Et maxime, et idcirco eadem, non ipsa. Quaedam enim sua potentia in occulto et manifesta alia et sunt et intelleguntur. Exsistentia autem in eadem potentia, simul potentia et consubstantialia sunt et in istis solis inest unum esse eadem, aliis vero ab istis in identitate altera esse et eadem.

...

56. ... Si igitur deus ista, simul ista tria. Quoniam autem unum duo, omnia simul exsistunt in cōnitione, simul exsistente vita in patre, in qua est et sanctus spiritus, secundum exsistentiam, quoniam tria unum erant et semper sunt. Si igitur aeterna vita filius elucescentia est praeternae vitae, ipsa autem vita cognoscentia perfecta et aeterna vita – tunc enim perfecta, cum cognoverit et quae et cuius sit, quoniam a semet ipsa,

ale na pokyn Otce; tehdy se totiž nachází v sobě samém a není už nekonečný, ale je současně spasitelem i sám sebou spasen –, je třeba chápat a je třeba říci, že Boží potence je v něm, tj. že Otec je v Synu. ...

57. ... Duch svatý pak, veškerá blaženost, byl v prvním nezrozeném zrození, které je a nazývá se jediným zrozením, samotným Otcem a samotným Synem. Zjevení Ducha, které je a nazývá se zrozením, se totiž uskutečnilo tím, že Duch uvedl sám sebe do pohybu, či jinak řečeno: tím, že dokonalý život vystoupil v pohybu, protože chtěl vidět sám sebe, tj. svoji potenci, totiž Otce. Tímto způsobem <Duch> existuje vně. Veškeré poznání, nakolik je poznáním, je totiž vně toho, co touží poznat. Toto „vně“ však míním jako při pohledu, nakolik <poznání> může vidět samo sebe, tj. znát či vidět onu preexistující potenci Otce. V témže okamžiku – tento výraz nesmíme chápat ve smyslu časovém –, v němž <poznání> jakoby vystoupilo z bytí, jímž bylo, aby vidělo to, čím bylo, se různost, která sotva povstala, rychle znovu navrátila k totožnosti, protože tam je veškerý pohyb substancí. ...

58. Vyložili jsme, že Logos (λόγος) a Duch svatý jsou jedním a týmž pohybem, Logos (λόγος), nakolik je životem, a Duch svatý, nakolik je poznáním a myšlením/intelektem, že život a poznání jsou totéž a že v prvním pohybu bylo uvedeno do pohybu myšlení/intelekt – to je totiž přirozený a božský řád: protože je potenci, bylo myšlení/intelekt nutně uvedeno do pohybu, aby poznalo samo sebe. Proto se Syn, který je Logos (λόγος), tj. život, zrodil z moci Otce tím, že myšlení/intelekt zrodilo to, co je bytím a jakoby věčným pramenem veškerého jsoucna. ...

sed iussione patris, tunc enim in semet exsistens non fit infinita, salvans et salvata a semet ipsa – necesse est intellegere et dicere quod potentia dei in ipsa est, hoc est pater in filio. ...

57. ... Sanctus ergo spiritus, omnis beatitudo, in prima ingenita generatione, quae sola generatio est et dicitur, ipse pater, ipse filius fuit. Spiritu enim moto a semet ipso, hoc est vitae perfectae in motione exsistentis, volentis videre semet ipsam, hoc est potentiam suam, patrem scilicet, facta est ipsa manifestatio sui, quae generatio est et dicitur, et iuxta hoc foris exsistens. Omnis enim cognoscentia, secundum quod cognoscentia est, foris est ab illo quod cupit cognoscere. Foris autem dico, sicut in inspectione, secundum quod est videre semet ipsam, quod est scire vel videre potentiam illam praesistentem et patricam. In isto igitur sine intellectu temporis tempore, ab eo quod erat esse veluti egrediens in inspicendum ipsum quod erat, quoniam ibi omnis motus substantia est, alteritas nata cito in identitatem revenit. ...

58. Quoniam autem diximus unam motionem et eandem et λόγον et sanctum spiritum, λόγον in eo quod vita est, sanctum spiritum quod est esse cognoscentiam et intellegentiam esse, quoniamque diximus id ipsum esse vitam et cognoscentiam, et quoniam diximus motam in prima motione intellegentiam – iste enim ordo naturalis et divinus: potentia cum sit, necesse fuit intellegentiam ad suimet ipsius cognoscentiam moveri – natus est filius, λόγος qui sit, hoc est vita, virtute patrica generante intellegentia hoc quod est esse omnium quae sunt veluti aeternum fontem. ...

59. V souladu s postupem naší úvahy a s Božím dovolením tedy máme za to, že Otec a Syn jsou něčím totožným co do substance (ὁμοούσιον) a že jsou totožní co do substance (ὁμοούσια), nakolik vykazují totožnost substance. Duch je totiž jedinou substancí. Tento Duch je samo bytí. Ale samo bytí je zároveň životem a myšlením. Tyto tři <mohutnosti> jsou v každé jednotlivé <mohutnosti>, a tak existuje jedno božství, jedno, které je vším, jeden Bůh, protože Otec, Syn a Duch svatý jsou jedno, zatímco různost se ukazuje pouze co do potence a aktu. Bůh totiž pohybuje vším v potenci a ve skrytém pohybu a vládne všemu jakoby zahalen v mlčení, zatímco Logos (λόγος), Syn, který je i Duchem svatým, se vyjadřuje slovem, aby zrodil všechno, a jakožto život a myšlení/intelekt je základem bytí všeho. ...

Duše

61. Poté, co se pozvedl kruhový pohyb – pravím kruhový, protože je pohybem vedoucím z <jednoho> bodu (σημεῖον) <zpět do téhož> bodu (σημεῖον), tj. od Otce zpět k Otci –, ve zjevnosti onoho pohybu, jenž je univerzálním božstvím, Logem (λόγος) či Synem, vystoupil na Boží pokyn obraz, „podle obrazu a podobnosti Boží“, obraz obrazu, tj. Syna. Syn je totiž obrazem Otce, jak bylo ukázáno. Tímto obrazem je však Syn proto, že je životem. Duše tedy byla stvořena jako obraz života. Duše se svým intelektem/myslí (νοῦς), který pochází od toho, jenž je Intellektem/myslí (νοῦς), je však pomocí intelektuálního života. Duše sama není Intellektem/myslí (νοῦς), ale když hledí k Intellektu/mysli (νοῦς), je jakoby Intellektem/myslí (νοῦς).

59. Habemus ergo secundum ordinem permissu dei et patrem et filium ὁμοούσιον et ὁμοούσια secundum identitatem in substantia. Una enim substantia spiritus. Is ipsum esse est. Ipsum esse autem et vita et intellegere est. Ista tria in singulis quibusque et ideo una divinitas et unum quod omne, unus deus, quia unum, pater, filius, sanctus spiritus, secundum potentiam et actionem solum apparente alteritate, quod deus in potentia et in occulto motu movet et imperat omnia ut in silentio, λόγος autem filius qui est et sanctus spiritus, voce confabulatur ad generanda omnia, secundum vitam et secundum intellegentiam substituentia ad id quod est esse omnibus. ...

61. Erescta motione cyclica, [cyclic]am dico quod a σημείω in σημειον, hoc est a patre in patrem, in apparentia istius motionis et divinitatis universae et του λόγου et filii extitit iussione dei imago *iuxta imaginem et similitudinem dei*, imago imaginis, hoc est filii. Imago enim patris filius, ut demonstratum est. Hoc autem est, quoniam filius vita est. Imago igitur vitae anima effecta est. Anima autem cum suo vov, ab eo qui vovς est, potentia vitae intellectualis est, non vovς est, ad vovv quidem respiciens quasi vovς est.

Tam je totiž vidění sjednocením. Když obrací svůj sklon dolů a odvrací se od Intelktu/mysli (νοῦς), vleče sebe i svůj intelekt/mysl (νοῦς) dolů a stává se pouze intelektivní, nikoli již intelektivní a inteligibilní zároveň. Jestliže snad ale v tomto stavu setrvává, je matkou toho, co je nad nebesy, světlem, nikoli pravým světlem, a přece je světlem svým vlastním intelektem/myslí (νοῦς). Jestliže si však hledí nižších věcí, stává se kvůli své opovážlivosti oživující potencí, která propůjčuje žití světu i tomu, co je ve světě, včetně kamene, jemuž dává život způsobem vlastním kameni, a takovou se stává i se svým intelektem/myslí. Protože duše je v jistém smyslu logos (λόγος), nikoli však Logos (Λόγος), a protože se nachází uprostřed mezi duchovními a inteligibilními skutečnostmi na jedné straně, a látkou (ὕλη) na straně druhé, a je svým vlastním intelektem/myslí (νοῦς) obrácená k oběma, stává se božskou nebo se připojuje k intelektivním bytostem. Záleží tedy na jejím svobodném rozhodnutí, a je-li zbavena pravého světla, je volána zpět slabou jiskrou svého vlastního intelektu/mysli (νοῦς), protože nadále zůstává pouhým jsoucнем (ὅν). Je-li však zatemněná, je tažena dolů. Nejvyšší a nejčistší oblasti látky (ὕλη), které jsou nadány silou k oživování, dávají světlu příležitost, aby sestoupilo do svého vlastního. ...

Visio enim ibi unitio est. Vergens autem deorsum et aversa a νο, et se et suum νον trahit deorsum, intellegens tantum effecta, non iam ut intellegens et intellegibile. Sed si sic perseveraverit, eorum quae super caelum sunt mater est, lumen, non verum lumen et quidem cum suo proprio νο lumen. Si vero in inferiora respicit, cum sit petulans, potentia vivificandi fit, vivere quae faciat et mundum et ea quae in mundo usque ad lapidem lapidum more, ipsa etiam cum νο facta. Etenim cum quidam λόγος sit anima, non λόγος, cumque in medio spirituum et intellegibilium et της υλης, proprio νο ad utraque conversa, aut divina fit aut incorporatur ad intellegentia. Etenim suae licentiae est et privatione veri luminis propter scintillam tenuem proprii του νον rursum vocatur, quoniam quidem solum (ον) est. Tenebrata autem deorsum ducitur. Etenim summitates της υλης puriores, animandi vim habentes, causa sunt lumini, vel ut in sua descenderet. ...

Trojice jakožto „dvě Jedna“

z hlediska negativní theologie = mimo bytí – život – myšlení

1. Jedno {

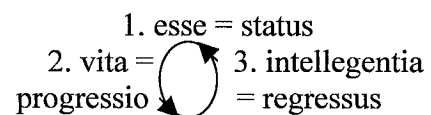
(Otec) z hlediska afirmativní theologie = bytí (existence)

(Syn) život

2. Jedno {

(Duch) myšlení

Tři fáze sebekonstituce božské substance

Dominance a vzájemná implikace bytí, života a myšlení

pater = esse – vita – intellegentia

filius = esse – *vita* – intellegentia

spiritus s. = esse – vita – *intellegentia*